

Уредба о одећи сувоzemне војске, 1932.

Садржај

I део

Одећа

A) Одећа за официре

Службена одећа

Обична службена одећа

Свечана одећа за строј

Свечана одећа ван строја

Неслужбена одећа

Свакодневна одећа

Празнична одећа

Летња шапка и летња блуза

B) Одећа за питомце Војне и Интендантске академије

Одећа за питомце редовног курса ниже школе Војне академије и питомце Интендантске академије

I Празнична одећа

II Свакодневна одећа

Одећа за питомце припремног курса ниже школе Војне академије

I Празнична одећа

II Свакодневна одећа

B) Одећа за питомце подофицирских школа

Г) Одећа за подофицире, капларе и редове

Д) Одећа ђака на одслужењу ђачког рока

Ђ) Одећа за војне музичаре

Е) Одећа за планинске трупе

а) Одећа за официре

Службена одећа

Обична службена одећа

Свечана одећа за строј

Свечана одећа ван строја

Неслужбена одећа

Свакодневна одећа

Празнична одећа

Летња службена одећа официра планинских трупа

б) Одећа за подофицире, капларе и редове

II Део

Ношња одеће

Свечана одећа за строј

Свечана одећа ван строја

Обична службена одећа

Свакодневна одећа

Празнична одећа

Летње одело

Декорације

Шињел

Доламица

Мекинтош

Мантил

Сабља

Рукавице

Мамузе

Каљаче

Огртач од белог, плавог или сивога платна

Грађанско одело

Башлик

Флор

ВО ВОЈСКЕ И МОРНАРИЦЕ

355.14

УРЕДБА

О

ОДЕЋИ СУВОЗЕМНЕ ВОЈСКЕ

Измењена и допуњена указом ЂБр. 14118 од 4. јула 1932. год.

~~Министарство Војске и Морнарице
Бр. 3921~~

БЕОГРАД

Штампарска Радионица Мин. Војске и Морнарице
1932.

САДРЖАЈ

УРЕДБА

0

ОДЕТИ СУВОЗЕМНЕ ВОЈСКЕ

Измењена и допуњена указом ЂБр. 14118 од 4. јула 1932. год.

БЕОГРАД

Штампарска Радионица Мин. Војске и Морнарице
1932.

САДРЖАЈ

I ДЕО

Одећа

	стр.
А) Одећа за официре	5
Службена одећа	6
Обична службена одећа	6
Свечана одећа за строј	6
Свечана одећа ван строја	6
Неслужбена одећа	6
Свакодневна одећа	6
Празнична одећа	7
Летња шапка и летња блуза	26
Б) Одећа за питомце Војне и Интендантске академије	35
Одећа за питомце редовног курса ниже школе	
Војне академије и питомце Интендантске академије	35
I Празнична одећа	35
II Свакодневна одећа	37
Одећа за питомце припремног курса ниже школе	
Војне академије	39
I Празнична одећа	39
II Свакодневна одећа	42
Одећа за питомце подофицирских школа	46
Г) Одећа за подофицире, капларе и редове	46
Д) Одећа ђака на отслужењу ђачког рока	60
Ђ) Одећа за војне музичаре	61
Е) Одећа за планинске трупе	61
а) Одећа за официре	61
Службена одећа	62
Обична службена одећа	62
Свечана одећа за строј	62
Свечана одећа ван строја	62

Др. Ђ.
30864

	стр.
Неслужбена одећа	62
Свакодневна одећа	62
Празнична одећа	63
Летња службена одећа официра планинских трупа	69
б) Одећа за подофицире, капларе и редове ...	70

II ДЕО

Ношња одеће

Свечана одећа за строј	72
Свечана одећа ван строја	73
Обична службена одећа	74
Свакодневна одећа	74
Празнична одећа	75
Летње одело	76
Декорације	77
Шињел	79
Доламица	79
Мекинтош	80
Мантил	80
Сабља	80
Рукавице	81
Мамузе	81
Каљаче	82
Огртач од белог, плавог или сивог платна	82
Грађанско одело	82
Башлик	83
Флор	83

МИ АЛЕКСАНДАР ПРВИ

ПО МИЛОСТИ БОЖЈОЈ И ВОЉИ НАРОДНОЈ

КРАЉ ЈУГОСЛАВИЈЕ

На предлог Нашега Министра војске и морнарице, а на основи члана 3. Закона о устројству војске и морнарице, прописујемо

УРЕДБУ

О ОДЕЋИ СУВОЗЕМНЕ ВОЈСКЕ

I ДЕО

ОДЕЋА

А) Одећа за официре.

Члан 1.

Одећа официра је службена и неслужбена.

Члан 2.

Сваки официр дужан је да набави службену одећу, а неслужбену одећу може набавити по вољи.

Члан 3.

Службена одећа може бити:

1. Обична службена одећа;
2. Свечана одећа за строј;
3. Свечана одећа ван строја.

У обичну службену одећу спада: шајкача са кокардом, блуза са еполетушкама, чакшире, чизме или ципеле са кожним гамашнама, мамузе (за оне који носе мамузе по овој Уредби), сабља, кајас, темњак и сиве рукавице, а по потреби и шињел или мекинтош, пелерина код велосипедских јединица, ешарпа, каљаче и башлик.

У свечану одећу за строј спада: шајкача са кокардом, блуза са еполетушкама, чакшире, чизме са мамузама (за оне који носе мамузе по овој Уредби), ешарпа, сабља, кајас, темњак и беле рукавице, а по потреби шињел и мекинтош, а код велосипедских јединица и пелерина.

У свечану одећу ван строја спада: шапка са кокардом, блуза са еполетушкама, панталоне са ципелама и мамузама, ешарпа, сабља, кајас, темњак и беле рукавице, а по потреби шињел, мекинтош и каљаче.

Члан 4.

Неслужбена одећа може бити:

1. Свакодневна,
2. Празнична.

У свакодневну одећу спада: шајкача са кокардом, блуза са еполетушкама, чакшире са чизмама или ципелама са кожним гамашнама,

панталоне са ципелама, мамузе (којима по овој Уредби припадају), сабља, кајас, темњак и сиве рукавице.

Уз свакодневну одећу носе се по потреби: шињел, доламица, мекинтош или мантил, пелерина (код велосипедских јединица), башлик и каљаче.

У празничну одећу спада: шапка са кокардом, блуза са еполетушкама, панталоне са ципелама и мамузама, сабља, кајас, темњак и сиве рукавице.

Са празничном одећом носе се по потреби: шињел, мекинтош или мантил и каљаче.

Члан 5.

Акселбендери се носе уз сваку одећу.

Члан 6.

1. **Шајкача** је од вунене тканине сивомаслинасте боје са преклопцем, који је ушивен за доњу ивицу шајкаче до сунцобрана, а слободни крајеви спреда су сашивени. Стране шајкаче су тврде и вертикалне. Шајкача је напред и позади висока $7\frac{1}{2}$ см., а са стране 10 см. На предњем крају шајкаче пришивен је сунцобран од коже пресован или опшивен кожом, или је од фибра сивомаслинасте боје. Од средине горњег пресованог испупчења до врха сунцобрана ширина је 6 см., а одатле се елипасто ка крајевима продужава до дугмета.

Више сунцобрана је подбрадник ширине 15 мм. од исте коже, утврђен око крајева сунцо-

брана са два мала метална дугмета исте боје. На подбраднику су две металне пређице исте боје за продужавање и скраћивање подбрадника.

Око горње ивице шајкаче нижи официри имају испуску од чоје боје јаке на блузи, а виши официри испуску од златног гајтана дебљине 6 мм. Код ђенерала и војвода испод испуске од златног гајтана налази се златан ширит ширине 10 мм.

Шајкача је изнутра постављена, при дну танком кожом ширине око 40 мм., а остали део свилом или сатином.

Напред преко саставка преклопаца налази се кокарда.

Официри борних кола и аутомобилских јединица и ваздухопловни официри, имају још једну шајкачу у свему исту као и горња, само без сунцобрана и подбрадника и са меким странама, коју носе само при вожењу, односно лећењу.

2. **Шапка** је од тканине празничне блузе са бортом ширине 50—55 мм., боје јаке на блузи и то: код ђенералштабних, пешадиских, артилериских, инжињерских, ваздухопловно-техничких, ваздухопловних инжињер-официра, инжињер официра ваздухопловно-техничке струке и санитарских од кадифе, а код свију осталих од чоје. По горњој и доњој ивици борта има испуске од чоје од које и шапка.

Пречник горњег дела шапке — данцета шири је од доњег дела — обима главе — за 4—7 см., а има у наоколо испуску од чоје, боје испуске на блузи.

Сунцобран је црн лакован, повијен на ниже, а доња је ивица пресована.

Подбрадник је од црне лаковане коже, ширине 10 мм; утврђен је око крајева сунцобрана са два мала жута метална дугмета.

На подбраднику су две жуте металне пређице за продужавање и скраћивање подбрадника.

Шапка је изнутра постављена, при дну танком кожом, а остали део свилом или сатином.

Напред на борту је кокарда по тач. 3.

Код војвода и армиских ђенерала шапка је од вунене тканине гаранс боје, а код дивизиских ђенерала од црне вунене тканине са бортом и испускама од чоје отворено плаве боје. Код ђенерала интендантских, техничких, санитарских и судских са бортом као и код официра дотичне струке, а испуском као код дивизиских ђенерала. Код свију бригадних ђенерала шапка је као код официра дотичног рода војске, односно струке.

Код ађутаната Њ. В. Краља (дејствителних и почасних), Маршала и Управника Двора, кад су официри, шапка је од вунене тканине гаранс боје, а код ордонанс официра од беле чоје. Борт и испуске су као код официра рода војске, коме ађутант или ордонанс официр припада.

3. **Кокарда** је тробојна, метална, емалирана са жутим металним Краљевим монограмом.

Кокарда је облика овалног, висине 38 мм., ширине 26 мм., а намешта се по средини предњег шава шапке односно шајкаче.

4. **Блуза.**

а) **Блуза за свакодневну, обичну службену и свечану одећу за строј** код свију официра је од вунене тканине сивомаслинасте боје, без струка, комотна и дугачка до половине шаке кад се рука опружи. Напред се закопчава са осам до десет дугмади, пришивених на десном пешу. Испод левога пеша пришивена је трака од тканине блузине, на којој су рупе за закопчавање.

Напред и горе (на прсима) су џепови са преклопцем, на сваком пешу по један. Горње ивице преклопаца су према средини шава на рукаву и спуштају се ка средини прсију симетрично према јаци.

Доле са стране има на сваком пешу по један џеп са преклопцем истим као и код горњих. Преклоци су од тканине блузине, подешени према ширини џепова.

Ширина џепова је 120 мм., дубина горњих џепова је 175 мм., а доњих допире до ивице блузе.

Рукави досежу до доручја. Израђени су са привидним нарукављем од тканине блузине, дужине око 150 мм. Горња ивица нарукавља опшивена

је испуском, ширине 2 мм., код армиских и дивизиских ђенерала и војвода од отворено плаве, а код свих осталих официра од чоје боје јаке. Код интендантских, техничких, санитарских и судских ђенерала као код армиских и дивизиских ђенерала, а код свију бригадних ђенерала испуска је као код официра дотичног рода војске односно струке.

Јака је тврда, висока 40—80 мм., подешена према дужини врата, изрез је прав и има две до три копче; ако је јака од кадифе, оперважена је испуском од чоје јакине боје, дебљине 3 мм.

Јака је код војвода, армиских и дивизиских ђенерала од отворено плаве чоје; код интендантских, санитарских и судских ђенерала и свију бригадних и инжењер ђенерала артилериско и инжењерско-техничке струке као и код официра дотичног рода војске односно струке; код ђенералштабних, артилериских, инжењерских и санитарских официра и официра ваздухопловно-техничке струке од кадифе, а код свију осталих од чоје. Боја јаке је следећа: код ђенералштабних отворено црвена, код пешадиских, интендантских и официра велосипедских јединица затворено црвена; код коњичких затворено плава; код ваздухопловних, ваздухопловно-техничких, ваздухопловних инжењер официра и инжењер официра ваздухопловно-техничке струке отворено плава као небо (азурно плава); код инжењерских, инжењерско-техничких, инжењер

официра инжињерско техничке струке и геодетских вишњева; код артилериских, артилериско-техничких, инжињер официра артилериско-техничке струке црна; код санитарских, ветеринарских и апотекарских мрка (затворено кестењаста); код судских затворено љубичаста; код капелника, као код официра родова војске којима њихова музика припада. Код капелника гарнизонских и осталих музика, као код пешадиских официра.

Активни војни чиновници, који по члану 398. Закона о устројству војске и морнарице могу носити официрску одећу, имају јаке од чоје затворено зелене боје и то: чиновници економске струке без икаквих латица, артилериско-техничке струке са латицама од чоје црне боје, инжињерско техничке струке са латицама од чоје вишњеве боје; санитарске струке са латицама од чоје мрке (затворено кестењасте) боје, и судске струке од чоје затворено љубичасте боје.

Латике се носе спреда на јаци, с обе стране по једна, и у виду су положеног слова Г, чији је краћи крак висине до ивице јаке, а ширине $3\frac{1}{2}$ см., а дужи крак дужине до еполетушки, а ширине 3 см.

Јака је увек закопчана, а изнад ње се види горња ивица беле крагне.

Код ваздухопловних официра, који лете, јака је мека и за време летења може бити откопчана.

Блуза и рукави су постављени.

Бенерали носе на оба рукава везене златне звездице, шестокраке, у пречнику 24 мм., пришивене 3 см. више нарукавља и то: бригадни ђенерали једну; дивизиски, интендантски, технички, санитарски и судски две, постављене једна поред друге дуж испуске; војводе и армиски ђенерали три, постављене у виду троугла са врхом на више.

Размак између звездаца је 5 см.

б) **Блуза за празничну одећу** је код коњичких и ваздухопловних официра од отворено плаве, а код осталих официра од црне вунене тканине, кроја и израде као и блуза сивомаслинасте боје, с тим, да је јака код пешадиских официра од кадифе затворено црвене боје.

5. **Еполетушке** су тврде од златног ширита или метала, дужине према раменима и подешене за скидање.

Код нижих официра има два ширита односно метална дела, ширине по 20 мм., који су постављени један од другог за 10 мм. чојом боје јаке на блузи.

Код виших официра ширита односно метални делови су једноставни, ширине 54 мм.

Еполетушке су пришивене на чоји боје јакине, тако да ова прелази за 2 мм. као испуска.

Еполетушке активних војних чиновника појединих струка пришивене су на чоји боје латица на јаци.

Горе, на угловима, еполетушке су мало за-сечене. Одмах испод горњег краја налази се метално, жуто, пуно дугме, пречника 12 мм. са узаном пантликом или куком, да би се еполетушке утврдиле за блузу или мундир.

На еполетушкама су сребрне звездице, које означавају чинове: код пуковника и капетана II класе по три, код капетана I класе по четири, код потпуковника и поручника по две и код мајора и потпоручника по једна.

Две звездице међу се једна поред друге, три у купу са основом изнутра, а четири унакрст.

Код ђенерала и војвода еполетушке су у облику плетеница састављених у виду троструког златног гајтана, који је дебљине 10 мм. Плетенице су код војвода, армиских, дивизиских, интендантских, техничких, санитарских, судских и геодетских ђенерала постављене чојом отворено плаве боје; код бригадних ђенерала и инжињер ђенерала свију струка са чојом боје јаке. При врху је метално испупчено жуто дугме са узаном пантликом или куком да би се плетенице могле утврдити за блузу.

Војводе носе на еполетушкама везеног двоглавог белог орла са круном.

Официри виши и нижи по трупаму носе на еполетушкама бројеве својих јединица, и то:

У пешадиским, коњичким, артилериским пуковима дивизиске артилерије и ваздухопловним

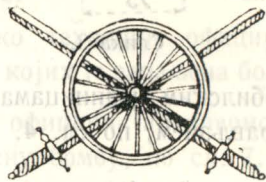
пуковима носе арапске бројеве својих пукова; а у балонству римске бројеве својих батаљона.

Официри јединица у непосредном саставу армиских области носе римске бројеве својих армија.

Официри велосипедских батаљона носе на еполетушкама бројеве батаљона арапским бројевима.

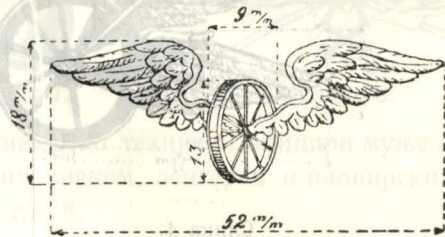
Сем тога носе официри:

У велосипедским јединицама точак са укрштеним мачевима, по сл. 1.

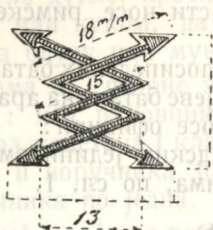
Слика 1.

У Железничкој Команди железнички знак, точак са крилима, по сл. 2.

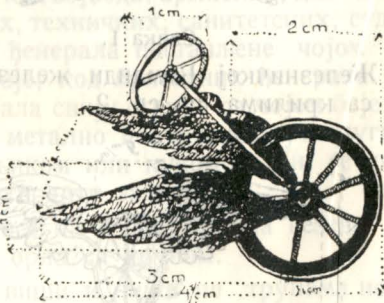
Слика 2.

У телеграфским четама и ескадронима две укрштене муње, по сл. 3.

Слика 3.

У аутомобилским јединицама аутомобилски точак са управљачем, по сл. 4.

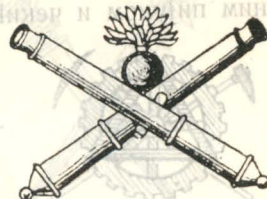

Слика 4.

У јединицама борних кола борна кола, по слици 5.

Слика 5.

Слика 6.

Артилериско технички официри укрштене топове између којих је запаљена бомба, по сл. 6.

Инжињер официри артилериско техничке струке запаљену бомбу, по сл. 7.

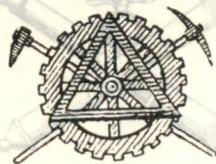
Слика 7.

Слика 8.

Инжињерско технички официри муње са железничким знаком, лангером и пионирским алатом, по сл. 8.

Инжињер официри инжињерско техничке струке амблем индустрије са троуглом и укрштеним пијуком и чекићем, по сл. 9.

Слика 9.

Слика 10.

Ваздухопловно технички официри сребрног ваздухопловног орла, по сл. 10.

Ваздухопловни инжињер официри зупчаник од црног метала преко сребрног троугла, преко кога је сребрни ваздухопловни орао, по сл. 11.

Слика 11.

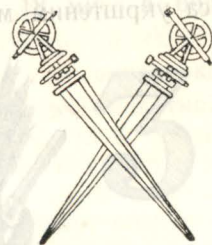

Слика 12.

Инжињер официри ваздухопловно техничке струке зупчаник од црног метала преко кога је троугаоник, а испод зупчаника мачеви, по сл. 12.

Геодетски два укрштена теодолита по сл. 13.

Санитетски Ескулапов штап, по сл. 14.; ветеринарски комбинацију Ескулаповог штапа са коњском главом, по сл. 15.; апотекарски змију са гра-
вом, по сл. 16.

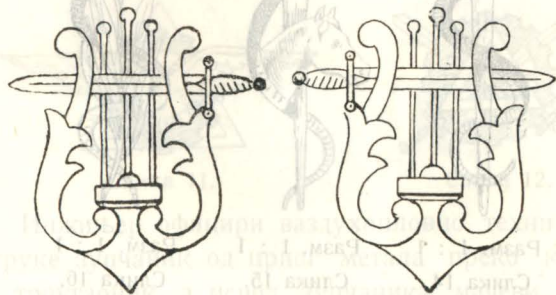
Разм. 1 : 1
Слика 13.Разм. 1 : 1
Слика 14.Разм. 1 : 1
Слика 15.Разм. 1 : 1
Слика 16.

Интендантски официри на еполетушкама носе сноп са укрштеним мачевима, по сл. 17.

Разм. 1 : 1
Слика 17.

Капелници војних музика лиру, по сл. 18.

Десна страна
Разм. 1 : 1
Слика 18.

Лева страна
Разм. 1 : 1
Слика 18.

Бројеви и знаци су метални, пресовани, беле боје. Дужина бројева је 18 мм., а облик по сл. 19.

Слика 19.

Ађутанти Њ. В. Краља, Маршал и Управник Двора, кад су официри, ордонанс официри и остали официри састава Војне Куће Њ. В. Краља носе на еполетушкама више звездица Краљев монограм, кован, сребрн.

Официри, оних јединица чији су главари наши или страни владоци или чланови њихових домова, носе монограм дотичних главара дужине 35 мм., кован и сребрн. Монограм се носи више звездица. Облик и величину монограма прописује Министар војске и морнарице.

6. Чакшире.

Чакшире су од вунене тканине сивомасли-насте боје. Код виших и нижих официра су са стране испуске ширине 3 мм. од чоје јакине боје. Код војвода, армиских, дивизиских, интендантских, техничких, санитарских и судских ђенерала испуске и дупли чојани лампази су

ширине по 40 мм. од отворено црвене боје. Код свију бригадних и инжињер ђенерала су исте овакве испуске и лампази од чоје јакине боје.

7. Панталоне.

а) **Панталоне за свечану одећу ван строја и празничну одећу** су код ђенералштабних, коњичких, и официра коњичке артилерије од вунене тканине гаранс боје, а код свију осталих од црне вунене тканине. Код нижих официра са стране су испуске ширине 3 мм., а код војвода, ђенерала и виших официра су исте испуске и дупли лампази ширине по 40 мм.

Код војвода, армиских, дивизиских, интендантских, техничких, санитетских и судских ђенерала лампази и испуске су од отворено црвене чоје. Код свих бригадних и инжињер ђенерала лампази и испуске су као код официра дотичног рода војске односно струке.

Код осталих официра лампази и испуске су од чоје и то: код ђенералштабних и официра коњичке артилерије црне боје, код ваздухопловних, ваздухопловно техничких, ваздухопловно техничких струке, артилериских (сем коњичке артилерије), артилериско-техничких, инжињер официра артилериско-техничке струке, санитетских, ветеринарских, апотекарских и активних војних чиновника отворено црвене боје, а код свију осталих боје јаке.

б) **Панталоне за свакодневну одећу** су од вунене тканине сивомаслинасте боје. Са стране су код нижих и виших официра испуске, а код ђенерала и војвода лампази и испуске као на чакширама за свакодневну одећу.

Панталоне су подешене за ципеле, кроја обичног. Оздо се могу по вољи носити потпетице од црне тканине или ластиша.

8. **Чизме** су од црне коже и не могу бити од лака. Саре досежу до испод колена, оне су тврде или полутврде, с тим да мекани део при дну буде толики да се стопала може слободно кретати. Горња ивица сара је равна.

9. **Мамузе за чизме.** Дужина кракова мамуза је до 100 мм., дужина репељка до 35 мм., ширина репељка и кракова до 10 мм. На репељку је зврчак изрецкан или туп, пречника до 20 мм. Мамузе су поникловане.

За утврђивање мамуза за чизме постоје два каиша, доњи потпетни и горњи, који служи за закопчавање. Место доњег каиша може се носити ланчић.

За закопчавање каиша, на унутрашњој страни мамуза налази се дугме, а на спољној дугме са пређицом.

Краљеви дејствителни и почасни ађутанти и ордонанс официри носе мамузе приковане на штиклама.

10. **Ципеле** су дубоке, једноставне или на шнирање. Израђене су од црног лака за све-

чану одећу, а за празничну, обичну службену и свакодневну могу бити и од ма које друге црне коже.

На ципелама за свечану, празничну и свакодневну одећу као и за обичну службену одећу код оних који носе ципеле са панталонама, мамузе су приковане за штикле. Репељак мамуза је прав и нешто мало уздигнут, и на њему се налази округао зврчак без зубаца.

Код ваздухопловних официра, официра велосипедских и аутомобилских јединица и борних кола ципеле за обичну службену и свакодневну одећу су без мамуза.

Официри на служби у планинским и кршним крајевима, на вежбањима ван гарнизона могу носити планинске ципеле са увијачима или кожним гамашнама.

11. Кожне гамашне су од црног бланка или коже, једноставне, пресоване и удешене према листовима и за закопчавање.

С предње стране по целој дужини налази се један метални плочасти део који је провучен кроз кожу од врха гамашне, а доњим делом удешен је за увлачење у прстен.

На горњом делу спреда налази се један правоугаони метални прстен кроз који се провлачи каиш. Овај каиш је утврђен на спољној страни гамашне, а у висини прстена.

Доњи део може бити с унутрашње стране ојачан за 5—8 см. у виду кожне поставе. Горња ивица горњег дела гамашне је равна.

12. Ешарпа (појас) је од сребрне тканине, ширине 47 мм.; проткана је са три реда тробојке (плаво, бело, црвено), свака тробојка ширине 9 мм. Основна сребрна поља ширине су по 5 мм.

Плаво-бело-црвене бразде су вертикалне и одвојене сребрнастим браздама које иду по дужини појаса.

На једном крају ешарпе је сребрна плоча, на којој је утврђен златан грб Краљевине Југославије. Плоча је мало испупчена, стране су дугачке 50 мм., а углови су мало засечени. Плоча је утврђена тако, да се може скинути кад треба.

На другој страни ешарпе утврђен је дугуљаст прстен (од белог жичаног лима), који се закачи за испуст на унутрашњој страни плоче, кад се појас носи. Прстен се може и скинути кад треба.

Ешарпа је постављена чојом боје јакине, која је с обе стране по ширини испуштена као испуска за 2 мм. Код војвода, армиских, дивизијских, интендантских, техничких, санитарских и судских ђенерала ешарпа је постављена отворено плавом чојом, а код свију бригадних ђенерала чојом боје јаке.

13. Сабља је модела коњичке сабље са једном гривном за закопчавање виска.

14. Кајас је од белог бланка. Има опасач ширине 20 мм., са прејицом ради закопчавања и округлу месингану алку, за коју се закопчава

висак тако, да се сабља може скинути са виском не отпасујући опасач.

На доњем крају виска налази се овална месингана алка, а изнутра прстен са језичком. За прстен је ушивен узан каишић са пређицом, који се закопчава за алку на сабљи. Ширина виска је 30 мм., а дужина је 30—40 см.

На алци опасачевој има ланчић или каишић са кукицом да се сабља закачи.

На виску пришивен је са спољне стране златан ширит ширине 26 мм, који је по среди проткан тробојном свилом.

15. **Темњак** је од сребрне траке ширине 20 мм. дужине 80 см., чије су ивице проткане црвеном и плавом свилом у ширини од 2 мм. Трака је постављена белом меком кожом.

Трака је предвостручена, а раздвојени крајеви спојени су кићанком помоћу сребрног „шарнира“. Кићанка је сребрна и дугачка заједно са дршком 80 мм. На кићанци су ресе дебљине 2 мм. ушивене међу собом. Унутрашњост кићанке је од плаво-бело-црвених реса (од вуне или свиле).

16. **Рукавице** су од беле коже (јеленске или гласе) за свечану одећу, а сиве боје (кончане или кожне) за сваку другу одећу.

Члан 7.

Лети официри могу носити: летњу шапку и летњу блузу.

1. **Летња шапка** је од лаке летње тканине беле боје, облика као чојана. Борт и испуске су од исте тканине, а навлака је подешена за скидање. Сунцобран и подбрадник су од белог целуоида са жутим дугметима и пређицама.

Летња шапка може се носити ван строја и са навлаком која се не скида.

2. **Летња блуза** је од памучног или ланеног платна боје сивомаслинасте, беле или каки. Кроја и облика је као и чојана, но без испуски; јака је од исте тканине од које је и блуза.

Члан 8.

1. **Шињел** је од чоје сивомаслинасте боје, напред су два реда дугмета, у сваком реду по 6, која се закопчавају за одговарајуће рупе на пешевима. Дугмета су метална брунирана, боје шињелске, пуна, испупчена, пречника 22 мм.

Јака је од шињелске чоје, поврнута, а закопчава се дугуљастим вуненим дугметом боје сличне шињелској боји.

На предњим крајевима јаке налази се по једна латица у облику копља, код ђенерала и војвода златна, а код свију осталих од материјала од кога је јака на блузи сивомаслинасте боје ширине 30 мм. а дужине 70 мм. Близу горњег краја латице пришивено је по једно метално пуно испупчено дугме, пречника 12 мм., боје шињелске.

Рукави досежу, од прилике, до половине шаке, кад се рука опружи. На рукавима је нарукавље од шињелске чоје, поврнуто око 150 мм. и одвојено од рукава. На рукавима ђенерали носе звездице као на блузи.

Са стране шињела има по један џеп са преклопцем. Преклопци су од шињелске чоје. Леви џеп је скроз прорезан.

Позади од струка на ниже с обе стране у привидни џепови од шињелске чоје. На горњем крају привидних џепова има по једно метално, пуно испупчено дугме (као и на пешевима на шињелу), за које се закопчава спона од шињелске чоје, ширине 80 мм.

Шињел досеже до половине листова ногу. Код официра јахаћих трупа, као и оних, који врше службу на коњу, шињел може бити нешто дужи.

Позади преко средине, шињел је набран у две боре, почевши од доње ивице јаке па до доњег краја шињела.

Шињел је позади разрезан до близу појаса. На доњој страни разреза има 5 малих дугмади као на латицама, а на горњој су страни, изнутра, рупице за закопчавање.

Јака, пешеви, преклопци на џеповима, привидни џепови, спона, горње ивице нарукавља и горњи пеш на разрезу опшивени су испуском ширине 3 мм., код свију чојом боје јаке на блузи, а код интендантских, техничких, санитарских и судских ђенерала испуска је од отворено плаве чоје.

Пешеви код нижих официра постављени су шињелском а код виших официра, ђенерала и војвода чојом отворено црвене боје.

На раменима су еполетушке подешене за скидање, исто као на блузи.

Постава на шињелу слична је боји шињела, а може бити и од коже (лисичине и т. д.). Постава на шињелу код војвода и свију ђенерала је од отворено црвене чоје.

2. Доламица је од шињелске чоје. Она је у главном облика блузе, дужине до краја палца кад се рука природно опружи. довољно комотна и удешена тако да се може обући преко блузе.

Доламица се закопчава као блуза на један ред дугмета, од којих је најниже у висини појаса. Напред има горње џепове као и блуза, а доње косе под углом 45°, ширине 12—15 см. Горњи крајеви ових џепова почињу од појаса и приближно у истој вертикалној линији преклопаца горњих џепова; доњи џепови су без преклопаца.

Јака је мека, поврнута и закопчава се дугљастим вуненим дугметом, као и на шињелу. На предњим крајевима јаке налазе се латике са дугметом као на шињелу.

Рукави су дужине толике да прелазе преко ивице рукава блузе, са нарукављем и испуском као на шињелу. На рукавима ђенерали носе звездице као на блузи.

Позади, на средини, доламица је разрезана. Разрез почиње одмах од струка. Доњи крајеви доламице су порубљени исто као и на блузи.

Постава на доламици и на рукавима је слична боји доламице, а може бити и од коже.

На раменима су еполетушке, подешене за скидање као и на шињелу.

Доламица се може носити по потреби и раскопчана.

3. **Мекинтош** је кроја капута с крагном и с капуљачом, израђен од гумиране сивомасли-насте тканине, такве величине да се може носити и преко шињела.

Мекинтош досеже до половине листова ногу. На десноме пешу има 4—6 дугмади, а на левом рупе за закопчавање. Рукави су дужине толике, да прелазе преко ивице рукава блузе.

Позади је разрез са истим дугметима као и на разрезу код шињела.

Јака је од исте тканине од које и огртач и закопчава се са копчом.

Крагна је од исте тканине, а дужине је колико се рука опружи. Удешена је и за скидање.

Капуљача је од исте тканине и утврђена је испод јаке да се може по потреби скидати. На капуљачи, по спољној ивици налази се ластиш, који капуљачу стегне да ова не би спадала са главе при ветру.

За распознавање чинова налази се на левом пешу споља у висини прсију и на левој спољној

страни крагне знак, и то: код нижих официра само златни ширити дужине 50 мм. а ширине 5 мм. и то: код потпоручника 1, код поручника 2, код капетана II класе 3 и код капетана I класе 4; код виших официра један златан ширит ширине 15 мм. а дужине 50 мм. и изнад овога ширита ужи ширити размере као код нижих официра и то: код мајора 1, код потпуковника 2, и код пуковника 3; код ђенерала укрштени мачеви а испод ових ширити ширине 5 мм. а дужине 50 мм. и то: код бригадног ђенерала 1, код дивизиског ђенерала 2, код армиског ђенерала 3 таква ширита. Код војводе златна круна а испод ове укрштени мачеви.

Први горњи знак је испод јаке за 10 см., а остали су на растојању 5 мм.

4. **Мантил** је енглеског кроја (раглан), једноставан, може бити и са отвореним реверима, израђен од сивомаслинасте тканине, која може бити и импрегнирана (габарден).

Мантил досеже до испод колена. На десноме пешу има 4 дугмета. Испод левог пеша пришивена је трака од тканине мантила, на којој су рупе за закопчавање.

Рукави су толике дужине да прелазе преко ивице рукава блузе.

Позади може бити и разрезан, у коме слушају има 1—2 дугмета.

За распознавање чинова налазе се знаци као код мекинтоша.

б) 5. **Пелерина** за офицере велосипедских јединица је од чоје сивомаслинасте боје. Облика је округлог, без рукава, довољне ширине, дужине до испод колена, а највише до половине листова. Напред се по потреби закопчава кошчаним дугметима сивомаслинасте боје. Може бити постављена поставом или без ове. По потреби на пелерини се носи и капуљача од исте чоје.

На предњим крајевима јаке са спољне стране унутрашњег дела јаке пришивени су дупли свилене гајтани сивомаслинасте боје, који вире ван јаке за 3 — 5 см. На десном гајтану утврђено је сивомаслинасто вунено дугме, а леви гајтан подешен је за провлачење вуненог дугмета.

За распознавање чиновна налазе се на левој страни исти знаци као и код мекинтоша.

Члан 9.

Акселбандери.

а) За трупне ађутанте акселбандери су од двоструког златног гајтана, дебљине 5 мм. а дужине 300 мм. Крајеви су утврђени за овалну пљоснату плетеницу дужине 55 мм. Више ње су два пљосната дугмета, ширине 10 мм, од којих је једно покретно и има гајтанчић, да би се знак закачио о дугме. За супротан крај плетенице, по дужини, где је такође утврђено једно пљоснато дугме исте величине као горње, утврђени су гајтанима дугачким 40 мм. а исте дебљине 2 метална пипка, а више њих по једно округло дуг-

ме пречника 12 мм.; дугмета су плетена и златна. Пипци су дугачки 80 мм.; имају покретне главице у виду круне боје као и гајтани и писаљку која се извлачи помоћу завртња кад треба.

б) За ађутанте и ордонанс офицере Њ. В. Краља, Маршала и Управника Двора кад су официри и почасне ађутанте Њ. В. Краља акселбандери имају два крака: предњи краћи и задњи дужи. Оба се састоје из по једне плетенице од два гајтана исте дебљине. На доњим крајевима плетенице виси о једноставном гајтану по један метални пипак са главицом у виду круне. Акселбандери су златни.

в) За ђенералштабне офицере и офицере за ђенералштабне послове акселбандери се састоје из: једне плетенице, два гајтана, металне плочице, два метална пипка, два дугмета, једне металне копче и једне замке.

Плетеница је ширине 15 мм., а дужине 270—300 мм. За њене крајеве причвршћени су гајтани а за обоје на десном крају метална копча а на левом замка.

Гајтани су ваљкасти, са пречником од 5 мм., горњи гајтан је дужине 250—280 мм., а доњи се од крајева плетенице пружа у два крака кроз ушице на плочици и дугмад изнад и испод ње.

Метална плочица је изливена од нарочите легуре, у виду испупченог штита пречника 45 мм., са 4 ушице с лица за провлачење гајтана, а са иглом на полеђини за причвршћавање

плочице за одело. Цела плочица је брунирана у сивомаслиноста-плавичастој боји и с лица на високом рељефу има нарочити знак Генералштаба.

О доњим крајевима кракова доњег гајтана виси по један метални пипак са покретном главницом у виду круне. Пипци су дужине 90 мм., боје као и плочица, и у једноме је писаљка а у другоме шестар.

Дугмад изнад и испод плочице су плетена, са унутрашњим пречником од 12 мм.

Метална копча је, са опругом за утврђивање — закопчавање, боје плетенице и гајтана.

Плетеница, гајтани и дугмад су плетени од златне жице. Замка је плетена од свиле и боје гајтана и плетенице.

г) Официри Ђенералштабни и за Ђенералштабне послове, на положајима ађутаната и ордонанс официра, Маршала и Управника Двора, или када су почасни ађутанти Њ. В. Краља носе само акселбендере прописане за ађутанте Њ. В. Краља.

Члан 10.

Аша. — Кад се јаше у свечаној одећи седло је покривено ашом. Аша је од чоје сивомаслинасте боје, оперважена 5 мм. широком испуском од чоје боје јаке на блузи.

Горњи колан је од исте чоје од које и аша.

Б) Одећа за питомце Војне и Интендантске академије.

Члан 11.

Одећа за питомце редовног курса Ниже Школе Војне и питомце Интендантске академије је двојака: празнична и свакодневна. Празнична одећа служи и као свечана.

Члан 12.

1 Празнична одећа.

У празничну одећу спада: шапка са кокардом, мундир, чакшире, чизме, шпада, опасач са виском и рукавице.

1. **Шапка** је као и за официре, од тканине боје мундира са бортом и горњом испуском од тканине затворено зелене боје. Пређице и дугмета на подбраднику код питомаца Војне академије су бела, а код питомаца Интендантске академије су жута.

Кокарда је као и код официра, но без монограма.

2. **Мундир** је од угасито плаве финије тканине.

Израђен је на струк са два реда металних пуних испупчених дугмади, пречника 22 мм. којих има по 6 у сваком реду, и то код питомаца Војне академије бела, а код питомаца Интендантске академије жута, а закопчавају се

за одговарајуће рупе на мундиру. Дугмад су на прсима мало више размакнута но у струку.

Дужина пешева мундирских је 320—350 мм. Рукави досежу до доручја, а израђени су са привидним нарукављем од тканине од које је и мундир, дужине око 150 мм.

Јака и испуске су од затворено зелене чоје. Нараменице су од мундирске тканине и опшивене испуском боје јаке. На нараменицама су жуте металне звездице код питомаца Војне академије а беле код питомаца Интендјантске академије (наредник има 3, поднаредник 2 и каплар 1), а више звездица (код редова на средини нараменица) питомачки знак-сребрни ширит 40 мм. ширине код питомаца Војне академије и златни код питомаца Интендантске академије. Постава је до појаса бела односно плава, а од појаса доле од црног сатина.

Позади на пешевима, између поставе и пешева, налази се по један џеп, а споља на мундиру (позади) су преклопци (привидни џепови), сваки са по три дугмета као и она спреда.

Напред су пешеви мундира, горе и са стране оперважени чојаном испуском ширине 2 мм. затворено зелене боје. Тако су исто оперважени и преклопци (привидни џепови), задњи горњи пеш и нарукавље.

3. **Чакшире** су од финије тканине гаранс боје, кроја као и за официре, но без испуски.

4. **Чизме** досежу до испод колена на 80 мм. Саре су тврде до половине, а друга је половина мекана. Чизме су од фикследера и фиксију се.

5. **Шпада** има право сечиво, с једне стране наоштрено. Држак је прав, цео од месинга, у средини мало испупчен; на врху има дугме, а на дну је дршка са одбијачем. Канија је од црне кравље коже и са месинганом капслоом. оздо и при устима ојачана. На капсли има „реп“ за висак.

6. **Опасач** и **висак** су од црне лаковане коже. На једном крају опасача је четвртаста месингана плоча (пафта) са грбом, а на другом месингани прстен, који се закопчава за језичак на унутрашњој страни плоче.

На појасу има две до три покретне гајке од црне лаковане коже.

7. **Рукавице** су од беле коже.

Члан 13.

II Свакодневна одећа.

У свакодневну одећу спада: шапка са кардом (у Заволу шајкача од угасито плаве тканине кроја осталих родова војске без карде), копоран, летња блуза, чакшире, чизме или кожне гамашне са ципелама, шпада, опасач, висак и рукавице.

1. **Шапка** је иста као код празничне одеће.

2. **Копоран** је од угасито плаве тканине са јаком и испускама око нарукавља од чоје боје

јакe мундира. Нараменице су од чоје, од које је копоран, са испуском, звездацама и питомачким знаком као и на мундиру.

3. **Чакшире** су исте као код празничне одеће.

4. **Чизме, шпада, опасач и висак** су као и код празничне одеће.

5. **Кожне гамашне** су од црне коже кроја и облика као и код официра.

6. **Ципеле** су на шнир као код осталих родова војске.

7. **Летња блуза** је истога кроја као и за подофицире.

8. **Рукавице** су сиве кончане или од танина и носе се ван строја, а у строју, када су питомци наоружани шпадом.

Члан 14.

Са празничном и свакодневном одећом могу се носити по потреби шињел и мамузе.

1. **Шињел** је од угасито плаве чоје, кроја официрског. Латице и испуске су од чоје боје јаке на мундиру, разрез је до близу појаса, а постава од поставског платна у боји. Шињел је постављен само од појаса на више. Дугмета на шињелу су иста као на мундиру. Нараменице и питомачки знак као на мундиру. Шињел је увек закопчан.

2. **Мамузе** су као код подофицира и редова јахаћих трупа. Питомци их носе само кад јашу.

Члан 15.

Одећа за питомце припремног курса ниже школе Војне академије је двојака: празнична и свакодневна.

1 Празнична одећа.

У празничну одећу спада: шапка са питомачким знаком, блуза, панталоне, ципеле, опасач и рукавице.

1. **Шапка** је облика као и за питомце редовног курса, само што је горњи део мекан. Израђује се од блузине чоје, са бортом и горњом испуском од чоје затворено плаве-светле-боје. Сунцобран је пресован затворено маслинасте боје. Подбрадник је од коже, боје као и сунцобран, ширине 17 мм., утврђен око крајева сунцобрана са два мала пуна кошчана дугмета исте боје. На подбраднику су две металне пређице боје подбрадника.

Питомачки знак је израђен од белог метала у виду лаворовог венца, у коме су укрштене две шпаде, са уметнутим римским бројем I или II, који бројеви означавају годину у којој је питамац. Са задње стране питомачки знак има две закачке као и на официрским кокардама. Питомачки је знак по слици 20.

2. **Блуза** је од чоје затворено маслинасте боје, без струка, комотна и дугачка до доње ивице рукава, када се рука опружи. Напред се закопчава са 6 кошчаних дугмета пришивених на

десном пешу. Испод левог пеша пришивена је трака од чоје блузине, на којој су рупе за закопчавање.

Напред и горе (на прсима) су шпорт џепови ширине 35 до 40 мм. и са преклопцима који се закопчавају са по једним малим пуним кошчаним дугметом, боје чојине. На сваком пешу има по један џеп.

Слика 20а.

Доле и са стране има на сваком пешу по један џеп са преклопцем. Преклопци су од чоје блузине, подешени према ширини џепа. Ширина џепова је 120 до 140 мм., дубина горњих џепова је до 150 мм., а доњих допире до ивице блузе.

Рукави досежу до доручја. Израђени су

са привидним нарукављем од чоје блузине, дужине око 120 мм. Горња ивица нарукавља опшивена је испуском од чоје затворено плаве-светле-боје.

Јака је од блузине чоје, поврнута и поврнути део је опшивен испуском од блузине чоје. Висина јаке је до 45 мм.; поврнути део широк је позади до 45 мм. а спреда где су латице до 65 мм. Са унутрашње стране јака је постављена поставским платном каки боје. На предњим крајевима повијеног дела јаке налази се по једна латица у облику копча, од чоје затворено плаве-светле-боје, ширине око 30 мм. а дужине око 80 мм. На латице се пришива питомачки знак који се носи на шапки. Овај је знак израђен по слици 20.

Слика 20б.

Нараменице су од блузине чоје, опшивене испуском од чоје боје латице. Оне су копчастиг облика дужине до 120 мм. а ширине до 50 мм. Нараменица има рупу за дугме и закопчава се копчастиг крајем; дугме је пуно кошчано, боје као и блузине чоје, зашивено на блузу на рамену. На нараменицама је зашивен питомачки знак — сребрни ширит — ширине 40 мм.

Блуза и рукави су постављени американом каки боје.

Код блузе предњи пешеви, у раменима, попуњени су ватом.

3. **Панталоне** су од чоје од које је и блуза. Са стране је испуска од чоје затворено плаве — светле — боје. Панталоне су подешене за ципеле, кроја обичног; од колена наниже неприметно су левкастог облика.

4. **Ципеле** су дубоке и једноставне, са федером са обадве стране: израђене су од бокса полу американске форме. Штикле су ниске и широке, непотковане.

5. **Опасач** је од црне лаковане коже. На једном крају опасача је четвртаста месингана плоча (пафта) са грбом, а на другом месингани прстен, који се закопчава за језичак на унутрашњој страни плоче. На опасачу има две до три покретне гајке од црне лаковане коже.

6. **Рукавице** су сиве боје, платнене или кожне.

II Свакодневна одећа.

У свакодневну одећу спада: шајкача, блуза, панталоне, ципеле и опасач.

1. **Шајкача** је од блузине боје. Она је са стране висока 120 мм., а спреда и позади по 70 мм. Преклопци су равни унутрашњем делу и без испуска. Око горње ивице шајкача има испуску од чоје затворено плаве — светле — боје. Постава је од американа каки боје.

2. **Блуза, панталоне, ципеле и опасач** су као и код празничне одеће.

Напомена: лети питомци припремног курса могу носити: летњу шапку и летњу блузу.

а) **Летња шапка** је од дрила у природној боји лана, облика као и чојана. Борт и испуска су од исте тканине, а навлака је подешена за скидање. Сунцобран је пресован, сиве боје. Подбрадник је од коже, а прејице су металне, обоје су боје као и сунцобран. Подбрадник се утврђује са два пуна метална дугмета боје сунцобрана.

б) **Летња блуза** је од дрила у природној боји лана, кроја и облика као и чојана, само што је без: латица, испуска и поставе. Питомачки знак — сребрни ширит — није пришивен за нарамнице, већ се навлачи. Дугмета су бела кошчана.

Члан 16.

Питомци припремног курса ниже школе Војне академије са празничном и свакодневном одећом могу, по потреби, носити и шињел.

Шињел је од пунје чоје боје као и блуза. Напред је један ред кошчаних дугмета (4 до 6), чија боја одговара боји чоје; она су зашивена на десном пешу, а на левом је одговарајући број рупа за закопчавање. Дугмета се не виде кад је шињел закопчан, закопчава се као и официрска доламица.

Јака је од шињелске чоје, поврнута, а закопчава се дугуљастим вуненим дугметом исте или сличне боје шињела. На предњим крајевима јаке постављене су латице, боје и величине као и на блузи. При врху латице је пуно кошчано дугме величине 12 мм., боје као и шињел. На латицама је пришивен метални питомачки знак као и на блузи.

Нараменице су од шињелске чоје, опшивене испуском као и на блузи; дужина нараменица је 130 до 140 мм., а ширина 45 до 55 мм., облика су копластог. На средини је пришивен питомачки знак — сребрни ширит — ширине 40 мм. Нараменица има рупу за дугме и закопчава се копластим крајем; дугме је пуно кошчано шињелске боје, зашивено за шињел на рамену.

Рукави досежу, кад је рука опружена, до половине шаке. Нарукавље је од шињелске чоје, дужине до 140 мм., одвојено од рукава па зашивено.

Са стране шињела има доле по један џеп са преклопцем од исте чоје.

Позади, од струка наниже, са обе стране су привидни џепови од шињелске чоје. На средини горње половине привидних џепова сашивено је по једно пуно кошчано дугме, боје као и шињел, за које се закопчава спона шињела, ширине 70 мм.

Шињел досеже до половине листова ногу. Позади преко средине, шињел је набран у две боре, које почињу од доње ивице јаке, па иду до доњег краја шињела.

Шињел је позади разрезан, од доње ивице идући ка појасу за 135 до 145 мм. На десној (унутрашњој) страни зашивена су 3 до 4 мала пуна кошчана дугмета, а на левој (спољној) страни израђен је одговарајући број рупа за закопчавање. Када је закопчан, дугмета се не виде.

Јака, преклопци на џеповима, спона, горња ивица нарукавља, ивица привидних џепова и горњи пеш на задњем разрезу, опшивени су чојаном испуском затворено плаве — светле — боје.

Шињел је постављен од појаса навише американом каки боје.

Предњи пешеви око рамена попуњени су ватом.

Члан 17.

Какво ће одело и када на служби носити питомци Војне и Интендантске академије, наређиваће Управник Војне односно Интендантске академије.

Ван службе питомци Војне и Интендантске академије могу носити одело од боље и финије тканине — односно чизме од финије црне коже, а које набављају о своме трошку.

На практичним вежбањима и радовима, када су питомци изложени прљању своје одеће, носе радничко одело (блузу и панталоне) са шајкачом.

Члан 18.

За време рата питомци Војне и Интендантске академије добијају одело као подофицири, но и у том случају носе питомачки знак као на мундиру и копорану.

В) Одећа за питомце подофицирских школа.

Члан 19.

Питомци подофицирских школа носе одећу као редови дотичних родова војске, с тим, да на нараменицама носе питомачки знак-ширит жуте боје (од гајтана ширине 40 мм.). Ниже питомачког знака поднаредници носе по две беле звездице, а каплари по једну, а по потреби и бели метални монограм.

Ван службе могу носити и сиве рукавице.

Г) Одећа за подофицире, капларе и редове.

Члан 20.

Одећа се састоји из: шајкаче, блузе (само за нареднике воднике и нареднике), копорана, чакшира, панталона (само за нареднике воднике),

шињела, сабље односно ножа, кајаса, темњака, чизама, ципела са тозлацима или кожним гамашнама, мамуза, доламице и пелерине (на место шињела код велосипедских јединица) и башлика.

1. **Шајкача** је сивомаслинасте боје са стране висока 120 мм. а спреда и позади 70 мм. Преклопи су равни унутрашњем делу и без испуске.

Наредници-водници и наредници свију родова војске и струка носе шајкачу кроја као за официре од тањег и бољег квалитета чоје сивомаслинасте боје, са горњом испуском од чоје, од које су латице на блузи, и кокардом без Краљевог монограма.

2. **Блуза** за нареднике воднике и нареднике је од чоје сивомаслинасте боје, облика и кроја официрске блузе.

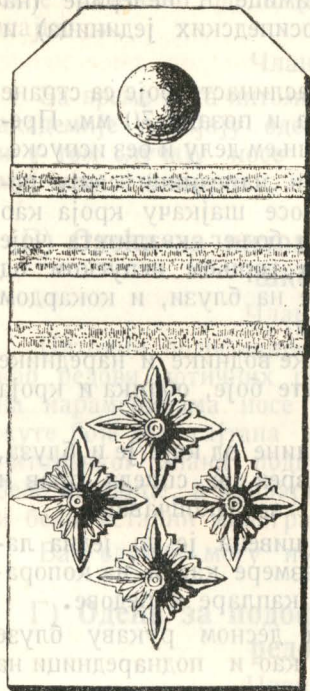
Јака је од исте тканине од које је и блуза, висине 40—80 мм., разрез је спреда прав и има изнутра 2—3 копче за закопчавање.

Спреда на јаци пришивена је по једна латица од чоје, боје и размере као и на копоранима за поднареднике, капларе и редове.

Наредници носе на десном рукаву блузе ознаке рокова службе, као и поднаредници на копорану.

На раменима су код наредника водника еполетушке од чоје боје латице. Еполетушке су размера и облика као код официра. На еполе-

тушкама наредници водници носе четири звездице и попречне златне ширите изнад звездаца, ширине 7 мм., и то: наредници водници III класе носе један, II класе два, а I класе три такова ширита. Звездице су поређане као и код официра. Први ширит додирује врх горње звездице, а остали су размакнути за 10 мм. На горњем делу еполетушке налази се по једно испупчено дугме пречника 17 мм., а испод овога је кука или кроз ово провучена пертла за утврђивање на блузу. Слика 21.

Слика 21. Еполетушке наредника водника у ваздухопловним јединицама мекане су, увучене и ушивене у рукав. Код наредника на раменима блузе налазе се нараменице ширине 60 мм. од чоје блузе, које су на доњем крају увучене и ушивене за

рукав, на горњем крају имају рупу ради закопчавања за метално дугме сивомаслинасте боје пречника 22 мм. а које је утврђено на рамену испод јаке. Нараменице су опшивене испуском боје латице ширине 2 мм. На нараменицама наредници носе по три жуте звездице.

Изнад звездаца наредници водници и наредници носе жуте металне бројеве — односно монограме Владара као и официри. Звездице, бројеве и монограме набављају о своме трошку.

Болничарски наредници водници и наредници носе за време рата и маневра око левог рукава горње одеће бео повез са црвеним крстом, а на парадама само они који су у строју.

Летња блуза је истог кроја, размере и израде као и блуза од чоје, само што је од ланене, кудељне или памучне тканине сивомаслинасте боје, без латица и поставе.

Наредници водници и наредници ван службе, могу носити летњу блузу исте боје и од исте материје од које је и официрска летња блуза, набављају је о свом трошку.

3. **Копоран** је од чоје сивомаслинасте боје, изнутра за $\frac{3}{4}$ дужине постављен поставским платном, без искусака, а дугачак је до доње ивице рукава, кад се рука опружи.

Копоран се закопчава са 7 црних, коштаних дугмади, пришивених на десном пешу. Испод левог пеша пришивена је трака од чоје копорана, на којој су рупе за закопчавање.

Доле са стране на пешевима има по један џеп са преклопцем. Преклопци су подешени према ширини џепова. Ширина џепова је 140 мм., а дубина допире до доње ивице копорана.

Рукави досежу, од прилике, до доручја и израђени су са привидним нарукављем од чоје копорана, дужине око 150 мм., а изнутра су постављени поставским платном. На раменима су нараменице, ширине око 60 мм. од чоје копорана, које су доњим крајем увучене и ушивене за рукав, на горњем крају имају рупу ради закопчавања за дугме, пришивено на рамену испод јаке. Дугме је велико, коштано, боје чојине.

Поднаредници на 1., 2., 3 и 4. року службе носе на десном рукаву, више лакта за сваки рок по један жути вунени ширит ширине 15 мм. Они који су на петом року носе један златан ширит ширине 20 мм.

Трупe наоружане пушкама имају испод десне нараменице ваљак са гајком од чоје боје копорана. На десном рамену копорана пришивена је попречна гајка од чоје копорана, дужине као и нараменице, а ширине 10 мм.

На нараменицама носе поднаредници, каплари и редови у пешадији, коњици и дивизиској артилерији бројеве (арапске) својих пукова, а они у јединицама, које су непосредно у саставу армија, римски број своје армије. Бројеви су од жутог гајтана или масном бојом уписани,

дугачки 40 мм. Код поднаредника и каплара звездице су жуте (поднаредник има по 2, а каплар по 1 на свакој нараменици), намештају се као код официра и набављају их сами.

Поднаредници имају бројеве од метала као и официри а носе их на оделу ван службе и сами их набављају.

Подофицири и редови оних јединица, чији су главари наши или страни владоци, или чланови њихових домова, носе поред броја своје јединице жут метални монограм дотичног глаvara. Монограми се носе више звездица и броја.

Подофицири, каплари и редови на служби у Железничкој команди, телеграфским четама и аутомобилским јединицама, јединицама борних кола, болничарским четама и ваздухопловним јединицама носе на нараменицама исте значке као и официри тих јединица.

Подофицири, каплари и редови велосипедских јединица носе значку по сл. 1. на латицама јаке копорана и доламице, а бројеве (арапске) својих батаљона на нараменицама и звездице, које означавају чинове као и код осталих родова војске.

Јака је од исте чоје, од које је копоран, висине 50 мм. Разрез је спреда прав и има изнутра две црне копче за закопчавање.

Спреда на јаци нашивена је по једна латица дужине 80 мм., а висине као јака.

Латице су од чоје и то: код пешадије и велосипедских јединица од затворено-црвене, код коњице затворено-плаве, код артилерије и пиротехничара црне, код инжињерије вишњеве, код ваздухопловних јединица отворено плаве, код возара и аутомобилских јединица сиве, код болничара мрке (затворено браун) и код пекара и осталих административних јединица затворено зелене боје. У неборачким јединицама не носе се латице.

Поднаредници носе копоран истог кроја и боје, али са испускама ширине 2 мм. боје латице око нарукавља и око јаке.

Летњи копоран је истог кроја, размере и израде као и чојани, само што је од ланене, кудељне или памучне тканине боје као чојани, без латица и поставе.

НАПОМЕНА:

Сви болничари носе за време рата и маневра око левог рукава горње одеће бео повез са црвеним крстом, а на парадама само они који су у строју.

4. **Чакшире** су од сивомаслинасте чоје, подешене за чизме односно ципеле, а кроја полуфранцуског. Са стране имају џепове. Појас и тур постављени су.

Чакшире код велосипедских, аутомобилских, ваздухопловних јединица и јединица борних

кола подешене су нешто шире у коленима — кроја енглеског.

5. **Панталоне** за нареднике воднике исте су боје као и чакшире, кроја као официрске, но без испуски. Наредници водници носе их ван службе.

6. **Шињел** је без струка од сивомаслинасте чоје. Напред су два реда дугмета, у сваком реду по шест, која се закопчавају за одговарајуће рупе на пешевима. Дугмета су коштана, велика боје сличне чоји.

Јака је од шињелске чоје, поврнута и закопчава се копчом.

На предњим крајевима јаке налази се по једна латица од чоје дужине 80 мм. а ширине 50 мм. боје као на копорану.

Рукави досежу од прилике до половине шаке кад се рука опружи. На рукавима је нарукавље од шињелске чоје, поврнуто за око 150 мм. и одвојено од рукава.

Са стране шињела, а испод најнижег дугмета на пешу, налази се по један џеп са преклопцем. Преклопци су од шињелске чоје а подешени према ширини џепова, код наредника-водника леви џеп је скроз прорезан.

Ширина џепова је 180 мм. а дубина 200 мм.

Позади, од струка на ниже, пришивен је са обе стране по један преклопац од шињелске чоје, који означавају привидне џепове. На горњем крају привидних џепова пришивено је по

једно дугме (као и на пешевима шињела), за које се закопчава спона израђена од шињелске чоје, ширине 55 мм. Код пешадских трупа има и на доњим крајевима преклопаца још по једно такво исто дугме, за које се закопчавају пешеви шињела.

На оба предња пеша, при дну, а на 30 мм. од доње ивице шињела налази се по једна хоризонтална рупа ради закопчавања посувраћеног пеша за доњу дугмад на привидним џеповима.

Шињел досеже око половине листова ногу, а широк је да се може лако обући, а код јахаћих трупа шињел је дужи за 50 мм.

Позади, преко средине, шињел је набран у две боре, почевши од доње ивице јаке до доњег краја шињела.

Шињел је позади разрезан и то код јахаћих трупа до близу појаса, а код осталих тај је разрез, од прилике, за половину те дужине. Позади на разрезу код јахаћих трупа има пет малих коштаних дугмади боје шињела за закопчавање разреза.

На шињелима наредника-водника, наредника и поднаредника јака, нараменице, пешеви, преклопци на џеповима, привидни џепови, спона, горња ивица нарукавља и горњи пеш на разрезу, опшивени су испуском ширине 2 мм. од чоје боје латице.

На шињелима каплара и редова нема никаквих испусака, а нараменице и ваљци исти су као на копорану.

Шињел је постављен у рукавима и до струка поставским платном.

Наредници водници носе еполетушке као и на блузи.

7. Сабља, кајас и темњак израђени су по прописаном моделу.

Сабља се носи преко горње одеће с леве стране. Наредници водници са панталонама, као и наредници водници и наредници када носе ван службе белу блузу, носе сабљу опасану испод блузе.

8. Чизме досежу до испод колена за 80 мм. Саре су меке, а горња ивица је равна.

Чизме су од викследера.

Чизме носе: подофицири, каплари и редови, артилерије, коњице, инжињерије и возарских јединица, а сви остали ципеле.

Подофицири из свих родова војске могу носити ван службе чизме од црне коже (бокс), но ове набављају о својој трошку.

9. Ципеле су израђене од викследера по утврђеној мустри и не виксују се, већ се подмазују машу за обућу.

Са ципелама носе се тозлуци или кожне гамашне по утврђеном моделу.

Подофицири нејахаћих родова војске ван службе могу носити дубоке ципеле на шнир, од финије коже (шевро или бокс) и кожне га-

машне као за официре, но ове ципеле и кожне гамашне набављају о свом трошку.

Ципеле, за јединице у планинским и кршним крајевима, имају потпетице или ђон поткован са специјалним клинцима, или је ђон од гуме, што зависи од природе краја.

10. **Мамузе** утврђују се за чизме помоћу једног каишића са пређицом. Оне су праве, имају два крака дужине по 100 мм. ширине 10 мм., репељак дужине 35 мм. ширине 10 мм. На репељку је зупчasti зврчак, пречника 20 мм.

На предњем крају кракова има по два уздужна прореза, где пролази каишић, који обухвата стопало озго и оздо. Дужина сваког прореза је 16 мм., а ширина 4—5 мм.

Мамузе носе само они, који врше службу на коњу.

11. **Доламица** је (на место шињела) код велосипедских јединица истог кроја као и за официре. На место еполетушки налазе се нарамнице са испуском боје јаке за нареднике и поднареднике, а без испусака за капларе и редове.

Наредници-водници носе еполетушке као и на блузи.

Латице на доламици су истог облика и величине као и на копорану, односно блузи.

12. **Пелерина** код велосипедских јединица је боје сивомаслинасте, кроја као и за официре од

јаче чоје (лодена), а напред се по потреби за-копчава зеленим коштаном дугметима.

Јака пелерине закопчава се једним вуненим, дугуљастим дугметом, боје пелерине, а у одговарајући вунени гајтан исте боје, пришивеним при унутрашњој ивици разреза јаке, као што је ово прописано код шињела за официре.

Пелерина је без металних плочица и ланчића за спајање и без капуљаче.

За распознавање чинова налазе се на левој спољној страни пелерине, у висини прсију, за-творено-зелени, чохани ширити, ширине 5 мм., а дужине 50 мм. и то: код каплара 1, код поднаредника 2, код наредника 3, а код наредника-водника 4 ширита. Први је ширит испод јаке за 100 мм, а остали су ниже, на растојању од 5 мм.

13. Доламица и пелерина носе се код велосипедских јединица заједно или одвојено, према потреби у служби и ван ове.

Члан 21.

Летњи копоран односно блуза носи се од 1. маја до 15. октобра.

Члан 22.

Подофицири, каплари и редови могу носити зими рукавице. Рукавице су плетене или кожне, а могу бити и постављене. Рукавице набављају о свом трошку.

Члан 23.

Одело се израђује у четири класе, а обућа у осам класа према величини војника, а по размернику који одобрава Министар војске и морнарице.

За питомце војних школа и приправнике војних музика, одело и обућа ради се по мери.

Свима подофицирима даје се на руковање по два пара чојаног одела, једно за свакодневну службу, а друго само за излазак у варош и то недељом и празником.

Одело за подофицире се преправља и подешава у пуковским трупним радионицама.

Подофицири ван службе могу носити одело од боље и финије чоје, но истога кроја, а које набављају о свом трошку.

Члан 24.

На стражарским местима, зими, стражари носе, кад је потребно, преко одеће: стражарски шињел, башлик, рукавице и каљаче, који су израђени по утврђеној мустри.

За време вежбања зими носе подофицири, каплари и редови башлик од чоје сивомасли-насте боје по утврђеном моделу.

Члан 25.

Подофицири, каплари и редови аутомобил-ских јединица носе зими кратку бунду која је израђена од тканине и постављена крзном или

бунду која је споља израђена од крзна. Исто тако носе и топле кожне рукавице са кожним маншетнама.

За време вожње носе радничко одело и наочаре.

Моторциклисти носе специјално одело (блузу и панталоне) за моторциклисте.

Члан 26.

Подофицири, каплари и редови у барутан-ским четама у „заводу Обилићево“, носе за време радова блузу са капуљачом, панталоне са прекораменицама и појасом, тозлуке, рука-вице и чизме. Одећа је израђена од платна импрегнираног са ланеним уљем. Чизме су од коже и преко њих се навлаче тозлуци.

Облик одеће и обуће је по прописаном моделу.

Члан 27.

Подофицири, каплари и редови јединица борних кола носе за време вожње кратак кожни капут (место шињела) и радничко одело место чојаног одела.

Наредници водници и наредници борних кола носе место прописане шајкаче, шајкачу као поднаредници.

Члан 28.

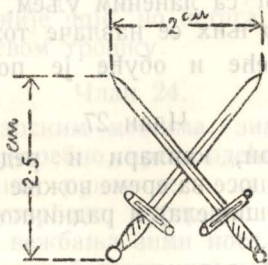
Подофицири, каплари и редови на радовима и службама у радионицама, топовским шупама

и магацинима, коњушницама и у опште на другим радовима носе радничко одело (блуза и панталоне од платна у боји). Ово одело носи се по потреби преко чојаног одела.

Д) Одећа ђака на одслужењу ђачког рока.

Члан 29.

Ђаци у главним и помоћним родовима војске носе одело свога рода војске, а на јаци још и знак, и то: ђаци главних родова војске жуте, а ђаци помоћних родова војске и неборци беле укрштене металне мачеве у виду слова Х, по слици 22.

Разм. 1 : 1
Слика 22.

Ђаци на одслужењу ђачког рока могу ван службе носити одело од боље и финије вунене тканине но истога кроја, а које набављају о свом трошку.

Ђ) Одећа за војне музичаре.

Члан 30.

Подофицири, каплари, редови и приправници војних музика носе одело прописано за подофицире односно капларе и редове рода војске коме су придодати, са металном жутом лиром на јаци.

Код подофицира и каплара пришивене су на раменицама блузе односно копорана и шињела звездице беле боје.

Наоружани су као што је прописано Уредбом о наоружању војске.

Тамбур мажори кад излазе са трупом и музиком на парад имају и бандалир од црвене чоје са сребрним ширитима и белим штитићем, у који су увучене две жуте маљице.

Члан 31.

Војни музичари могу носити грађанско одело за време свирања само по одобрењу надлежног старешине.

Е) Одећа за планинске трупе.

а) Одећа за официре.

Члан 32.

Одећа официра планинских трупа је службена и неслужбена.

Члан 33.

Службена одећа може бити:

1. Обична службена одећа;
2. Свечана одећа за строј; и
3. Свечана одећа ван строја.

У обичну службену одећу спада: шајкача са кокардом, планинска блуза, планинске чакшире, планински упртач, планинске ципеле са доколеницама или тозлуцима, сиве рукавице, а по потреби планинска пелерина и башлик.

Приликом јављања, прегледа, погроба и дежурства на место ешарпе носи се официрски упртач.

У свечану одећу за строј спада: шајкача са кокардом, планинска зимска блуза, планинске чакшире, ципеле, доколенице (тозлуци), мамузе (за оне који су на коњу), официрски упртач, беле рукавице и по потреби планинска пелерина.

У свечану одећу ван строја спада: шапка са кокардом, блуза са еполетушкама, панталоне с ципелама и мамузама, ешарпа, сабља, кајас, темњак и беле рукавице, а по потреби шињел, мекинтош и каљаче.

Члан 34.

Неслужбена одећа може бити:

1. Свакодневна;
2. Празнична.

У свакодневну одећу спада: шајкача са кокардом, планинска блуза, планинске чакшире

с чизмама или са ципелама и тозлуцима или доколеницама, панталоне с ципелама и мамузама, официрски упртач и сиве рукавице.

Уз свакодневну одећу носе се по потреби: шињел, доламица, мекинтош, мантил, планинска пелерина, башлик и каљаче.

У празничну одећу спада: шапка са кокардом, блуза са еполетушкама, панталоне са ципелама и мамузама, сабља, кајас, темњак и сиве рукавице.

Са празничном одећом носе се по потреби: шињел, мекинтош, мантил и каљаче.

Члан 35.

1. **Шајкача** израђена је од сивомаслинасте вунене тканине (лодена). Облика је као и шајкача код осталих официра, но без сунцобрана и са меким странама.

На средини шајкаче налази се кокарда.

2. **Шапка** је као и код осталих официра рода војске.

3. **Кокарда** је тробојна, од свиле на којој је уткан Краљев монограм златном срмом. Кокарда је овалног облика висине 42 мм., а ширине 32 мм.

4. **Блуза.**

а) **Блуза за свакодневну, обичну службену и свечану одећу за строј** је израђена од сивомаслинастог тањег лодена. Од блузе прописане за остале официре разликује се у следећем:

— пространије је кројена тако, да се испод ње могу носити два пара преобуке;

— на средини леђног дела блузе налази се набор (као на шињелу осталих официра). Овај набор на средини струка везан је једним двојним притезачем који се на средини помоћу дугмета закопчава, а служи за то, да се према потреби блуза може притегнути или сузити;

— џепови на прима привидни су и претстављени су само преклопцима, а стварни горњи џепови налазе се на унутрашњој страни блузе и њихови отвори су хоризонтални;

— доњи џепови су пространи, да би у њих могло што више потреба да стане. Ти су џепови дубоки спољни са набором. На горњем делу ових џепова налазе се преклопци, који се помоћу једног дугмета закопчавају за џеп, да би се избегло продирање снега и кише у џепове. Џепови су хоризонтални;

— рукави су са привидним нарукављем без испусака и подешени за стезање око чланка руке помоћу нарочитог притезача и два дугмета који се налазе близу доње ивице рукава;

— јака блузе слична је оној која је прописана за шињеле официра осталих трупа. Она је мека и подешена тако, да се и доле поврнути део може издићи и по потреби заштитити врат, потиљак и браду. Кад је јака овако подигнута, причвршћује се помоћу једног притезача, који се налази на левом крају и једног дугмета,

које се налази на десном крају јаке. Када није у употреби, овај притезач повијен је уназад и прикопчан једним дугметом за леви крај јаке. На средини јака се закопчава помоћу две копче. На предњим крајевима повијеног дела јаке пришивене су латице у виду положеног слова „Г“ чији је краћи крак висине до ивице јаке, а ширине $3\frac{1}{2}$ см. а дужи крак дужине до раменица, а ширине 3 см.;

— на раменима до јаке налази се по једно дугме. У то дугме закопчавају се нарамнице, које су и за официре као и подофицире и војнике, од исте чоје од које и блуза. Десна нарамница за водне официре подешена је за продужење, за случај да се на њу навлачи ваљак за пушку. Због овога, на блузи водних официра у пешадији близу саставка рукава и блузе налази се једна чврста гајка толике ширине, да се кроз њу може провући нарамница. На латикама се носе мали бели бројеви, који означавају њихове батаљоне, односно пукове за јединице ван састава батаљона. Означавање пукова врши се римским бројевима а батаљона арапским;

— блуза се закопчава на средини помоћу шест дугмади израђених од брунираног метала са утиснутим планинским знаком. И остала помоћна мања дугмад на блузи (притезачи, за закопчавање џепова, нарамнице и т. д.) такође су из брунираног метала са утиснутим планинским знаком.

Ознака чинова на блузи, место на еполетушкама, врши се помоћу златних ширита дебљине: за ниже официре 10 мм. а за више официре 15 мм. Ови су ширити дужине 10 см. и ушивени на комаду егализиране чоје. Ознака чинова носи се испод горње ивице нарукавља рукава на видном делу.

б) **Блуза за празничну одећу** иста је као и она код одговарајућих родова војске.

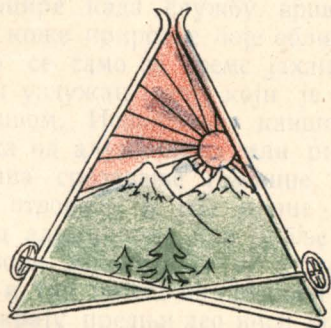
5. **Еполетушке** исте су као и оне прописане за одговарајуће родове војске.

6. **Планински знак**. Носи се више десног чепа блузе у свима приликама. Знак је израђен у жутом металу, од емаља, размере и облика по слици 23.

7. **Планинске чакшире** израђене су од сиво-маслинастог тањег и глатког лодена. Испуска на официрским и испуска и лампази на генералским чакширама исти су као и код осталих официра. Ногавице од корака до колена широко су кројене и за 15—20 см. дуже од одговарајућег дела ноге. Доњи крајеви чакшира завршавају се у виду двеју манжетни, које се помоћу притезача-пређица притежу испод колена.

На коленима и на туру чакшире за рад могу бити ојачане антилопском или јелењом кожом сивомаслинасте боје.

Висина појаса досеже до изнад пупка. За провлачење каиша на појасу израђене су гајке

Слика 23.

дужине 4 см., и то на сваком куку по једна, а напред и позади по две.

8. Панталоне за свечану и празничну одећу исте су као и оне прописане за официре осталих родова војске.

9. Гамашне планинске (за артилериске и остале официре када службу врше на коњу) су од јаке коже природне боје облика чизмине саре. Носе се само за време јахања. Позади имају један уздужан шав, који је прикривен узаним каишом. Испод овог каиша налази се једна шипка од алуминиума или рибље кости, која спречава срозавање гамашне. Са спољне стране су отворене и обе ивице су ојачане шипкама од алуминиума или рибље кости.

Ови отвори закопчавају се са три прећице на задњем и три потеге на предњем делу саре. На доњем крају предњи део носи потпетице од коже, која спречава одизање и обртање гамашне. На доњем крају предњег дела напред ушивен је један комад коже, који покрива рист ципеле.

10. Мамузе за чизме исте су као и оне прописане за остале официре који врше службу на коњу.

11. Ципеле

а) **Ципеле планинске** израђене су из хромове коже природне боје и по облику представљају тип ципела планинских, са нарочитим планинским потковом.

б) **Ципеле обичне** су исте као и оне пропи-сане за официре осталих родова војске.

12. **Официрски упртач** израђен је из коже кестењасте боје и састоји се из опасача 6 см. ширине и два упртача-каиша, који су спојени помоћу нарочитог патента са опасачем и служе када се пребаце преко рамена и закаче за опасач, да олакшају терет који се на опасачу носи. На служби се носе оба упртача преко леђа укрштена и закачена за предњи део опасача. Ван службе носи се опасач са једним каишем, који прелази преко десног рамена и закопчава се са леве стране предњег дела опасача. На опасачу су израђене алке за ношење: пиштоља, двогледа, торбе за карте и гас-маске.

На овом опасачу носе се фишеклије за водне официре.

Овај официрски упртач са два попречна каиша код официра планинских трупа замењује ешарпу.

13. **Сабља**, иста је као и код официра осталих родова војске.

14. **Кајас**, исти је као и код официра осталих родова војске.

15. **Темњак**, исти је као и код официра осталих родова војске.

16. **Рукавице**, исте су као и код официра осталих родова војске.

Зими официри планинских јединица могу носити вунене рукавице и палчнике.

Члан 36.

У летњу службену одећу официра планинских трупа спада: летња блуза и летње чакшире.

1. **Летња блуза**, истог је кроја и израде као и зимска, само што је од сивомаслинасте кончане тканине.

Ознака чинова иста је као и код зимске блузе, само са доње стране дашчице на којој се ширити налазе, налази се по једна мушка патент копча, помоћу којих се учвршћује на горњи део нарукавља блузе, на којој се на одговарајућем месту налазе ушивене женске патент копче.

2. **Летње чакшире**, истога су кроја и облика као и зимске планинске чакшире, само што су израђене од сивомаслинасте кончане тканине.

Члан 37.

1. **Шињел**, исти је као и код официра осталих родова војске.

2. **Пелерина планинска**, израђена је од сивомаслинастог лодена. Образује најмање 3/4 круга. Дужина пелерине кад је огрнута достиже до колена.

Јака је за 2 см. издигнута, па после повијена. Повијени део широк је 10 см. и носи на предњим крајевима латице од чоје боје испуске (облика као и на официрским шињелима); латика на официрској пелерини има при задњем крају дугме сивомаслинасте боје. Издигнути део

јаке закопчава се са 1—2 копче, а повијени део може се издићи и онда се закопчава као код блузе помоћу једног притезача.

За лакше ношење откопчане пелерине пришивена су испод њене јаке са унутрашње стране на потиљку 2 каиша дужине око 1 м, од њих леви носи пређицу, а десни у својој доњој половини ојачан је кожом и избушен за пролаз језичка пређице на другом каишу. Позади испод јаке прикопчана је капуљача израђена од истог лодена.

Ознаке чиновна на пелерини носе се као и на мекинтошу осталих родова војске.

Члан 38.

Акселбандери носе се исто као и код официра осталих родова војске.

б) Одећа за подофицире, капларе и редове.

Члан 39.

Одећа се састоји из: шајкаче, планинске блузе, планинских чакшира, панталона за нареднике воднике, планинског огртача, цокула са доколеницама-тозлуцима.

1. **Шајкача** истога је облика и кроја као и шајкача за остале капларе и редове. Подофицири носе кокарду на средини предњег шава.

2. **Планинска блуза** је од сивомаслиног лодена истога кроја као и код официра, само што су дугмета на блузи коштана.

На латицама подофицири, каплари и редови носе мале жуте бројеве који означавају њихове батаљоне, односно пукове, за јединице ван састава батаљона.

Означавање пукова врши се римским бројевима, а батаљона арапским.

Ознака чиновна за подофицире и капларе састоји се из угластог ширита из жуте тканине пришивене 10 см. изнад лакта на левом рукаву. Размера ширита иста је као и код официра. Наредници-водници носе ознаку чиновна као и официри из 3 жута ширита од тканине.

3. **Планински знак** за подофицире исти је као и код официра, а за капларе и редове знак је везан на левом рукаву; код каплара овај се налази више ознаке чина.

4. **Летња блуза** је иста као и зимска само што је из сивомаслинасте кончане или конопљане тканине.

5. **Планинске чакшире** исте су као и код официра по кроју и облику, само што су на колелу и туру постављене комадима истога материјала од којих су и чакшире (сивомаслиним лоденом).

6. **Панталоне** наредника-водника исте су као и код наредника-водника осталих родова војске.

7. Наредници-водници, наредници и поднаредници носе ван службе опасач са ножем. На служби, наредници-водници, наредници и под-

наредници носе упртач, опасач и фишеклије као и војници.

8. **Планинске ципеле**, израђене су од кромове коже и истога облика као и официрске. Са ципелама иду и тозлуци по утврђеном моделу.

9. **Ципеле (обичне)**, исте су као и код пешадије ван планинских трупа.

10. **Планински огртач** је кроја као и планинска пелерина.

Ознаке чинова исте као и код пелерине за велосипедске јединице, из ширита од жуте ткањине.

II ДЕО

Ношња одеће.

Члан 40.

Свечана одећа за строј носи се:

- уек кад је парад;
- при полагању заклетве;
- при освећењу заставе;
- при преставци и јављању први пут у новој команди старешинама, којима се јавља према правилима службе;

приликом славе команде, ову одећу носе сви официри, који тој команди припадају;

приликом осталих војничких свечаности, када се то нареди.

При свечаностима, у којима учествују трупе, ову одећу носе како официри у строју, тако и

они, који присуствују учешћу трупа и ако су ван строја; изузимају се ваздухопловни официри употребљени за летење, и официри борних кола и аутомобилских јединица који возе и који су тада у обичној службеној одећи, са оделом и спремом за летење, односно вожење.

За време државних празника ова се одећа носи само за време црквених церемонија и војничких свечаности, а потом се носи преко дана празнична одећа.

О војничким славама, лети после завршеног службеног дела, а за време ручка и после подне официри могу бити у летњим блузама и летњим шапкама, а војници у летњем оделу.

Члан 41.

Свечана одећа ван строја носи се и то: при појединачном јављању Њ. В. Краљу, и на забавама, које официри приређују у част Владара или чланова Његовог Дома, ако се другојачије не нареди.

О својим приватним свечаностима официри могу, по нахођењу, носити и ову свечану одећу.

Члан 42.

У данима парада и државних светковина у опште, а када су официри у шињелима, носе преко шињела: ешарпу и најстарији орден о врату.

У случају кад се носи орден о врату ревери шињела су отворени, у противном шињел мора бити потпуно закопчан.

Члан 43.

Обична службена одећа носи се:

а) са ешарпом:

приликом Видовданског парастоса;

о погребима и парастосима војних лица, и

то они, који службено присуствују;

при обичном јављању у команди старешинама према правилу службе;

на војничким славама за офицере који дотичној команди не припадају, а слави присуствују;

за време дежурства, на стражама, смотрама, рапортира и у опште кад се нареди.

У свима овим приликама, кад је офицер у шињелу, ешарпа се носи преко шињела, а кад је офицер са мекинтошем, онда се ешарпа носи испод мекинтоша.

б) без ешарпе:

на вежбама и радовима с трупом;

кад јаше ван службе.

Члан 44.

Свакодневна одећа носи се:

ван службе;

о погребима и парастосима војних лица кад се неслужбено присуствује погребу односно парастосу;

о погребима и парастосима грађанских лица.

Офицери на служби у штабовима, надлештвима, установама и заводима, као и они који врше службу у трупи а под поштом су, могу ову одећу носити и за време службеног рада у канцеларијама.

За време полагања годишњих испита у Војној и Интендантској академији, као и у официрским школама-курсевима, чланови комисије као и слушаоци-питомци могу носити панталоне или чакшире са чојаном или белом блузом, али увек са сабљом односно са шпадама.

Члан 45.

О погребима и парастосима носи се увек одело од вунене тканине (чојано).

Члан 46.

Ваздухопловни офицери и офицери борних кола и аутомобилских јединица лете односно возе увек у свакодневној одећи са меком шајкачом без сунцобрана и без сабље. У таквој одећи они врше и сва службена јављања командама у другим гарнизонима, у које дођу аеропланима или борним колима односно аутомобилима.

Члан 47.

Празнична одећа носи се и то:

на забавама службеног карактера;

о државним празницима по завршетку црквених церемонија и војничких свечаности; на славама и забавама неслужбеног карактера; на свадбама; на свечаним представама сталних народних позоришта; на поселима и игранкама; у посетама. На забавама у Двору официри ће носити одећу, која буде означена на позивници.

Члан 48.

Летње одело може се носити од 1. маја до 15. октобра.

Летње одело може се носити као обична службена одећа на службама у строју, кад је трупа у летњем оделу, ван строја — изузев на погрелима и парастосима и у опште кад се нареди.

Панталоне празничне одеће могу се комбиновати само са белом блузом и белом шапком од пикета и то само ван строја.

Бела блуза са летњом шапком може заменити лети црну односно плаву блузу са шапком увек кад је прописана „Свечана одећа ван строја“ и „Празнична одећа“.

Члан 49.

Ађутанти Њ. В. Краља (дејствителни и počasни) и ордонанс официри носе акселбендере о десном рамену на блузи.

Ђенералштабни официри и официри за Ђенералштабне послове носе акселбендере на блузи сваке одеће. Метална копча се окачи о доњу петљу на рамену, којом се утврђује еполетушка. Замка се окачи о прво дугме на блузи. Доњи гајтан се потегне да пипци слободно висе уз ивицу горњег преклопца блузе, па се плочица причврсти иглом за петље на оделу.

Трупни ађутанти носе акселбендере на блузи сваке одеће.

Гајтанчићи са покретног дугмета закаче се за прво горње дугме, затим се треће дугме провлачи кроз гајтане и блуза закопчава, да гајтани остану напољу, а плетенице са пипцима преко гајтана.

Члан 50.

Декорације: наши ордени II и I реда носе се само на свечаној одећи. Ко има две или више грудних декорација носи их на дашчици на блузи свечане одеће.

На празничној одећи могу се носити највише три наше декорације и то: једна о врату, друга о другом дугмету одозго, а трећа на прсима.

Карађорђева звезда IV реда са мачевима и IV ред Белог Орла са мачевима носе се на празничној блузи и блузи свечане одеће о другом дугмету озго.

Трећи ред сваког ордена носи се о врату. Ако официр има више ордена наших и страних трећег реда, онда се најстарији орден носи о врату а остали ређају о првом, другом дугмету и т. д.

На свечаној одећи носе се све декорације.

На блузи свакодневне одеће носи се само један орден, односно медаља о врату или грудима према рангу декорација, које дотични има.

Академски знак носи се на блузи празничне и свечане одеће с десне стране груди, и то на 80 мм. испод доње ивице преклопаца десног џепа.

Декорације страних држава носе се према редовима као и наше и то само са свечаном одећом, а са празничном онда, када се одаје почаст претставницима дотичних држава и кад се нарочито нареди.

Грудне декорације носе се на левој страни прсију тако, да горња ивица дашчице (на којој су декорације) буде испод горњег дугмета на блузи за 20 мм.

Ордени на дашчици носе се по овоме реду:

Карађорђева звезда IV реда без мачева,

Бели орао IV реда без мачева,

Бели орао V реда са мачевима и без мачева,

Југословенска круна IV реда,

Свети Сава IV реда,

Југословенска круна V реда,

Свети Сава V реда,

Златна Војничка Карађорђева звезда са мачевима,

Сребрна Војничка Карађорђева звезда са мачевима,

Златна медаља за храброст,

Сребрна медаља за храброст,

Медаља Краља Петра I,

Албанска споменица,

Медаља за војничке врлине,

Златна медаља за ревносну службу,

Сребрна медаља за ревносну службу,

Крст Милосрђа,

Медаља за услуге Краљевском дому,
Црвени Крст,
Споменица Српско-Турског рата 1912.,
Споменица Српско-Бугарског рата 1913.,
Споменица рата за ослобођење и уједињење
1914-1918.

Кад је само једна грудна декорација онда се она носи на одговарајућој пантлици тако, да горња ивица пантлике буде испод првог горњег дугмета за 20 мм., и на средини леве стране прсију.

Ако је официр више пута одликован једним истим орденом истог реда, или истом медаљом, онда носи само један орден, медаљу, а на пантлици тога ордена или медаље онолико позлаћених храстових гранчица, колико је пута поново одликован.

Члан 51.

Шињел се носи на служби у и ван строја и то са сваком одећом **закопчан**. Ван службе могу официри носити раскопчан шињел или са отвореним реверима. Бенерали и виши официри носе отворене ревере и на служби али само када су ван строја, у ком случају јака мора бити закопчана. На служби је увек балчак од сабље провучен кроз џеп.

Члан 52.

Доламица се може носити на служби и са обичном службеном одећом у место шињела ван строја.

У строју се може носити на место шињела по одобрењу претпостављених, када се може да обезбеди једнообразност.

Члан 53.

Мекинтош се носи ван строја и у строју. У строју се носи увек са крагном и капуљачом, у сваком другом случају може се носити без крагне, са капуљачом или без ове. По потреби може се носити и преко шињела или преко доламице.

У строју је мекинтош увек закопчан, ван строја може бити откопчан.

Члан 54.

Мантил се носи са неслужбеном одећом, а може заменити у службеној одећи мекинтош, када се овај носи без капуљаче и крагне.

Члан 55.

Сабља се носи редовно, у свима приликама и са сваком одећом, и то опасана испод блузе са леве стране.

Ваздухопловни официри за време летења, за време рада око аероплана пре и после летења, као и за време бављења у другим гарнизонима, после летења не носе сабљу.

Официри борних кола и аутомобилских јединица не носе сабљу за време вожења, а иначе чим престане потреба вожења сабљу одмах припасују и носе је.

За време маневара сабља се носи са навлаком од платна сивомаслинасте боје, а у свима другим приликама је без навлаке.

Сабља се може скидати за време обеда у гостионицама, позориштима, биоскопима, у салама и салонима, када официри возе, лете и када су у лову.

Члан 56.

Официри који врше службу на коњу, када јашу на служби носе сабљу утврђену о седло са леве стране.

При дресури коња у мањежу и на тркама официри могу јахати и без сабље, у свима другим приликама официри јашу са припасаном сабљом.

Члан 57.

Рукавице се носе редовно у свима приликама. Са свечаном одећом за строј и ван строја носе се беле рукавице, а са осталом одећом сиве.

При јављањима и рапортима у канцеларијама и у салону у опште, скида се десна рукавица, а при игрању се навлачи и десна.

Члан 58.

Бенерали, виши официри, а од нижих официра само они који по уредби о фуражи имају право на држање коња, носе мамузе на чизмама и ципелама са гамашнама у и ван строја. Остали нижи официри могу носити мамузе ван строја.

Члан 59.

Каљаче се могу, по потреби, носити у свима приликама и са сваком одећом ван строја, а у строју они који врше службу на коњу.

Члан 60.

Официри који за време вежбања на терену и у опште носе метални калпак (шлем), имаће прописану шајкачу овом Уредбом за више — односно ниже официре, но ова је мекана и без сунцобрана.

Члан 61.

Официри који раде у лабораторијумима, кабинетима, у болницама, магацинима, слагалиштима, радионицама, топовским шупама и т. сл. могу за време рада носити огртач од белог, плавог или сивог платна.

Члан 62.

Официри и капелници када путују у иностранство и тамо се баве, морају носити грађанско одело, сем случаја када се то друкчије нареди.

Официри војно државни питомци у школама и трупам у иностранству носе официрску одећу како је то регулисано за официре дотичне стране војске. Но после свршеног предавања вежбања морају носити грађанско одело.

Официри слушаоци Универзитета у земљи, за време предавања и практичних радова носе грађанско одело.

Војводе, ђенерали, санитетски и ветеринарски официри и капелници ван службе у престоници могу носити грађанско одело.

Остали официри могу носити грађанско одело када су на осуству, боловању, у бањама, у лову, спортовима и витешким играма.

Официри употребљени за обавештајну службу могу по потреби и по одобрењу својих претпостављених носити грађанско одело.

У грађанском оделу официри не могу улазити у касарне, војне школе и надлештва.

На забавама и игранкама службеног карактера и другарским вечерима официри морају носити униформу.

Команданти армиских области по предлогу претпостављених старешина могу појединим својим потчињеним официрима одузети повластицу ношења грађанског одела, кад за то буду имали оправданих разлога.

Члан 63.

На вежбањима и ван истих, изван вароши, када је хладно време, официри са шињелом могу носити башлик прописан за ратну спремину.

Члан 64.

Официри могу носити флор око левог рукава кад имају смртни случај у породици.

Члан 65.

Шефови војних делегација и официри на служби у војним делегацијама при дирекцијама државних железница, управи поморства и речног саобраћаја и дирекцији поморског саобраћаја, носе на блузи на 5 см. испод десног џепа, емаљирани саобраћајни знак. Знак има емаљирану плаву плочицу са златном Краљевом круном. На плочици су крила са точком од жутог и лангери од белог метала по слици 24. Дужина знака је 55 а ширина 56 мм.

Официри који по Уредби о звањима и авијатичким знацима у ваздухопловству носе знакове, носе ове знакове на блузи на средини десне стране груди изнад преклопца џепа.

Члан 66.

Официри и капелници имају право на износ укинута одеће до 1. јануара 1937. године.

Члан 67.

Војни чиновници и техничке пословође ваздухопловства имају право на износ досадање одеће до 1. јануара 1936. године.

Члан 68.

Официри Краљеве Гарде, као и осталих јединица, по премештају имају право на износ дотадање одеће за време од две године.

Слика 24.

Члан 69.

Ова Уредба ступа на снагу одмах и њом се замењује Уредба о одећи сувоземне војске ФББр. 10862 од 2. марта 1922. године, са свима накнадним изменама и допунама.

Наш Министар војске и морнарице нека изврши овај указ.

ББр. 14118.

4. јула 1932. год.

у Београду.

Александар, с. р.

Министар Војске и Морнарице,
Армиски Генерал,

Драг. Ж. Стојановић, с. р.

Jul. 6,
38867